

MITTEN - MYTEN

Av fil. lic. BIRGER HAGÅRD

Det är icke utan intresse som man tar del av de många inläggerna på liberalt och på cp-håll om den framtida mittensamverkan, detta det Stora Nya i svensk politik. Debatten är utomordentligt förvirrad, och entusiasmen förefaller på sina håll vara åtskilligt konstlad. I cp-organet *Politisk Tidskrift* (sept.) skriver ledarskribenten:

Den ideologiska samhörigheten finns i väsentliga frågor. Skillnader finns också men det är vår övertygelse att dessa med god vilja på ömse håll kan överbryggas. De strukturella skillnaderna bör i längden inte utgöra oöverstigliga hinder. Socialliberalismen torde utan större svårigheter kunna anpassas till centerpolitiken.

Det är alltså socialliberalismen som skall anpassas till cp-politiken. Vad säger nu liberalismens företrädare om detta? Dilemmat måste vara besvärligt inte minst för de yngre liberalerna. Därom vittnar också ett inlägg i *Liberal Debatt* (nr 6) av Liberala studentförbundets ordförande *Daniel Tarschys*, som ställer sig starkt kritisk gentemot den förda folkpartipolitiken:

Liberal självutplåning — det är ett grymt omdöme, men det beskriver väl, tycker jag, resultatet av folkpartiets strävanden i årets val. Visst kom några blandade ideal fram i den katalog, som Ohlin liksom de andra partiledarna föredrog i partiledardebatten och annorstädes — den sedvanliga uppräkningslistan av jordbrukare, handikappade, idrottsintresserade, förstagångsväljare, pensionärer, folkmoral, kristna värden och vackra tankar. Men i övrigt kunde man knappast av valets temanummer utläsa annat än att folkpartiet är ett huvudsakligen liberalt

parti bland andra huvudsakligen liberala partier.

Hur bör då den liberala politiken drivas i framtiden? Tarschys har två alternativ. Antingen kan man "spetsa till folkpartiet, ge det en ideologisk udd och stimulera partiet till djärvare satsningar på 'extremliberala' områden, de fält där liberala värderingar endast delas av dem som kallar sig liberaler", eller också kan man ge partiet större styrka genom att åstadkomma en kraftsamling i mitten.

Givetvis behöver det ena goda inte hindra det andra — att ett förenat folk- och centerparti skulle behöva ett uppfräschat språk och en ny djärvhet är uppenbart. Men — är det inte att hoppas för mycket om man tror att ett sammanslaget parti skulle våga ta upp radikala idéer i den omfattning, som den yngre generationen önskar?

Ett sammanslaget och på samma gång radikaliserat folk-centerparti är alltså Tarschys och säkert många andra ungliberalers önskedröm. För dem är det naturligt, att det är den ideologilösa cp-politiken som skall anpassas till socialliberalismen. En ung centerpartist, *Karl-Ivar Gabrielsson*, hävdar i *Politisk Tidskrift* (okt.):

Jag tror det ur många synpunkter är lyckligast med tre oppositionspartier och jag tycker att centern har ett tillräckligt starkt program för att klara sig. Ensamt? Utan mittensamarbete? Tanken är tilltalande men orealistisk. Någon form av samarbete måste det förmodligen bli, men tyvärr har vi starka grupper inom folkpartiet med Dagens Nyheter i spetsen som tycks hata centern. Liberal Ungdom i Göte-

borg verkar inte heller acceptera centerpartiet...

Gabrielssons huvudtema består annars i att vädra sina aggressioner mot högerpartiet. Efter att ha staplat invektiv på varandra skriver han:

Men ändå finns hoppet kvar hos högern: ett klart alternativ till socialdemokraterna. Att verkligen ge väljarna ett alternativ, att verkligen låta dem välja. Tror någon att så värst många skulle välja en helt ny kurs? Det är ofattbart att högern har det minsta hopp om att centern och folkpartiet skulle nappa.

Det är betecknande, att när många centerpartister — och somliga folkpartister också för den delen — talar om ett "mittenalternativ", menar de inte detta bokstavigt. Tvärtom avvisar de genomgående varje tanke på ett *alternativ* till socialismen. Vad de önskar är i stället en politik som ligger så nära regeringspolitiken som möjligt, bedriven av folkpartiet och centerpartiet i nära förening. Andra åter, främst ungliberaler, när önskedrömmen, att det i ett förenat mittenparti skall bli möjligt att driva en betydligt radikalare politik, byggd på socialliberala tankegångar, än vad som i dagsläget ens är möjligt inom folkpartiet. Rent praktiskt kan måhända dessa åsiktsskillnader förenas i en vänsterpolitik, som endast ligger en hårsmån från den socialistiska, men utgångspunkterna för resonemangen är helt olika, och en sammansmältning måste många gånger bli besvärlig. Det förefaller inte heller särskilt troligt, att det skulle visa sig lättare att övertyga centerpartister än folkpartister om nödvändigheten av att slå in på en radikalt liberal kurs. För en gångs skull synes *Per Ahlmark* ha funnit ett korn, då han i *Liberal Debatt* (nr 8) ställer frågan: "Skulle

alltså 'de unga liberalerna' kunna nå Kanslihuset", och själv svarar: "Var så säker. Frågan är bara hur unga de då kommer att vara."

Mittensamverkan är i dagens läge ingenting annat än en myt, tillkommen för att i någon mån tillmötesgå den också bland cp- och fp-väljarna utbredda ledan över den borgerliga förslamningen utan att man dock behöver försvära sig åt högerpartiets krav på en alternativ politik till socialismen. Det är en myt, varmed man vill lugna de oroliga sinnena inom de egna partierna. Kanske kan man leva på myten några år, men sedan?

För mittenmytens anhängare är det nödvändigt att till varje pris markera ett avståndstagande från högerpartiet, vilket för närvarande sker i ett ideligt idisslande av epitetet extremism, kanske i förhoppning, att om lögnen upprepas tillräckligt ofta blir den trodd av allt fler. Samtidigt avvisar man självfallet tanken på en borgerlig trepartisamverkan. I *Politisk Tidskrift* (okt.) ondgör sig en skribent över att "man är, på något sätt, på väg att övertyga allt flera folkpartitidningar om behovet av en borgerlig trepartisamverkan".

Överhuvudtaget är frågan om man inte på den borgerliga sidan kan särskilja två huvudströmningar. Den ena, som stöds av flertalet högermän samt en rätt stor grupp inom folkpartiet och en betydligt mindre inom centerpartiet, förfäktar nödvändigheten av en alternativ politik till den socialistiska, förverkligad genom samverkan mellan alla de tre borgerliga partierna. Politikens innehåll framstår för dessa som det väsentligaste. Den andra strömningen är mittenmyten. Av ibland idealistiska, ibland politiskt-taktiska skäl vill dess an-

hängare, flertalet centerpartister och en betydande grupp folkpartister, inte vara med om att utforma ett alternativ till socialismen. Tvärtom ligger deras politiska ideal så nära regeringspartiets som möjligt. På sina håll finns också en utpräglad antihögerkänsla, en sorts psykologiskt komplex.

Var kommer då MbS in i bilden? Flertalet väljare, som stött MbS torde tillhöra den kategori, som önskar ett borgerligt alternativ. MbS' ledning med Olof Wahlgren i spetsen, som öppet deklarerat sin avsikt att "massakrera högerpartiet" (Pol. Tidskrift, sept.), är dock uppenbarligen att hänföra mera till mittenmytens anhängare, eftersom de satt en ära i att angripa högerpartiets politik så ofta som möjligt och pläderar för ett utslätat politiskt innehåll. I dagens läge har MbS uppenbarligen hamnat mellan två stolar. Det skall bli intressant att se, huruvida man kan sätta sig på någondera.

Kommer då allt att förbli vid det gamla? Nej, knappast. Den partistruktur som finns på den borgerliga sidan avspeglar inte motsättningarna 1964 utan snarare 1914. Och ett torde vara ställt utom varje tvivel: partistrukturen kommer att förändras inom den närmaste tioårsperioden. Men det är samtidigt uppenbart, att det åtminstone för

närvarande inte finns några förutsättningar för en borgerlig trepartisamverkan *över hela linjen*. Man vill då önska, att mittenmyten övergår från myt till verklighet, att det åstadkommes ett förenat borgerligt vänsterparti. Samtidigt är det uppenbart, att detta parti, som ju enligt mittenmytens förespråkare inte skall föra någon alternativ politik, kommer att ha föga attraktionskraft på dem som önskar ett genomtänkt borgerligt alternativ. Det är därför en önskedröm, då de tror, att högerpartiets väljare i massflykt skulle lämna sitt parti och att högerpartiet skulle reduceras till ett litet reaktionärt flygelparti. Tvärtom skulle uppkomsten av ett förenat mittenparti med stor sannolikhet leda till att åtskilliga fp- och cp-väljare — liksom även socialdemokrater som vill ha ett alternativ — skulle dras till ett moderat liberalkonservativt Samlingsparti, främst uppbyggt på det nuvarande högerpartiet.

Därigenom skulle i vart fall det goda uppnås, att vi får två i stort jämnstarka borgerliga partier i stället för tre, försåvitt inte MbS framhärdar och försöker att etablera sig som ett slags borgerligt mittenparti, något som dock torde vara dömt att misslyckas. Och på detta sätt skulle ändå till sist något positivt emanera från drömmen om mittensamverkan.